

RESEARCHING AWARENESS OF PLASTIC BAGS AND SINGLE USE PLASTIC OF RESTAURANT OWNER IN TAN THINH WARD, THAI NGUYEN CITY

Tran Thi Ngoc Ha*, Nguyen Thu Huong, Vi Thuy Linh, Nguyen Thi Bich Lien

TNU - University of Science

ARTICLE INFO	ABSTRACT
Received: 08/12/2021 Revised: 28/12/2021 Published: 28/12/2021	This paper assessed the awareness of plastic bags and single use plastic items of restaurant owners in Tan Thinh ward, Thai Nguyen city. Beside methods of data collection, analysis and processing, this study surveyed 98 restaurant owners at the chosen area. The research results showed that 100% of restaurant owners identified the harmful effects of plastic bags and single-use plastic to different degrees. However, the understanding of plastic bags and single use plastic (such as origin, different types of plastic, regulations on plastic waste) was low. The percentage of restaurant owners who know about the harmful effects of plastic bags and single use plastics on marine ecosystems, plant growth, and resource depletion is still not high (less than 50%). The results also showed that the attitude and behavior of owners to reduce plastic waste had a low rate. Behavior changes has faced many challenges in terms of cost and customer choice.
KEYWORDS	
Plastic bags	
Single use	
Restaurant owner	
Tan Thinh	
Thai Nguyen	

TÌM HIỂU NHẬN THỨC CỦA CÁC CHỦ CỬA HÀNG KINH DOANH ĂN UỐNG TRÊN ĐỊA BÀN PHƯỜNG TÂN THỊNH, THÀNH PHỐ THÁI NGUYÊN VỀ TÚI NILON VÀ ĐỒ NHỰA DÙNG MỘT LẦN

Trần Thị Ngọc Hà*, Nguyễn Thu Hương, Vi Thùy Linh, Nguyễn Thị Bích Liên

Trường Đại học Khoa học - ĐH Thái Nguyên

THÔNG TIN BÀI BÁO	TÓM TẮT
Ngày nhận bài: 08/12/2021 Ngày hoàn thiện: 28/12/2021 Ngày đăng: 28/12/2021	Nghiên cứu này tập trung đánh giá nhận thức về túi nilon và đồ nhựa dùng một lần của chủ các cửa hàng kinh doanh ăn uống trên địa bàn phường Tân Thịnh, thành phố Thái Nguyên. Bên cạnh phương pháp thu thập, phân tích và xử lý số liệu, nghiên cứu đã tiến hành phỏng vấn khảo sát 98 chủ các cửa hàng kinh doanh ăn uống trên địa bàn nghiên cứu. Kết quả nghiên cứu đã cho thấy 100% chủ các cửa hàng đã có những hiểu biết về tác hại của túi nilon và đồ nhựa dùng một lần ở mức độ khác nhau. Tuy nhiên, sự hiểu biết sâu về túi nilon và đồ nhựa dùng một lần (như nguồn gốc, phân biệt các loại nhựa, các quy định về rác thải nhựa) vẫn còn ở mức thấp. Tỷ lệ các chủ cửa hàng biết về tác hại của túi nilon và đồ nhựa dùng một lần đối với hệ sinh thái biển, sinh trưởng của cây trồng, suy giảm tài nguyên vẫn chưa cao (dưới 50%). Nghiên cứu cũng chỉ ra thái độ và hành vi giảm thiểu túi nilon - đồ nhựa dùng một lần của chủ các cửa hàng có tỷ lệ thấp. Sự thay đổi hành vi phải đối mặt với nhiều thách thức liên quan đến chi phí và sự lựa chọn của khách hàng.
TỪ KHÓA	
Túi nilon	
Dùng một lần	
Chủ cửa hàng	
Tân Thịnh	
Thái Nguyên	

DOI: <https://doi.org/10.34238/tnu-jst.5329>

* Corresponding author. Email: hattn@tnu.edu.vn

1. Giới thiệu

Hiện nay, rác thải nhựa đã và đang trở thành vấn nạn môi trường của nhiều quốc gia trên thế giới. Hàng năm, có khoảng 8 triệu tấn rác thải nhựa thải ra môi trường [1], trong đó hầu hết chúng đến từ châu Á. Với lượng rác thải nhựa phát sinh chiếm 13,9% tổng lượng chất thải rắn (năm 2017) và chiếm 10-12% chất thải rắn sinh hoạt (2019) [2], Việt Nam là 1 trong 5 quốc gia phát thải nhựa ra đại dương nhiều nhất trên thế giới [3].

Tuy vậy, cũng không thể phủ nhận những lợi ích của các sản phẩm nhựa mang lại cho đời sống con người. Chúng ta có thể thấy và bắt gặp các đồ dùng, sản phẩm bằng nhựa ở bất cứ nơi đâu quanh khu vực chúng ta sinh sống, từ chiếc bàn chải đánh răng, đến các đồ dùng trong gia đình (tivi, tủ lạnh, tủ đồ...) hay trong thời trang như (cúc áo, dây đai...). Vì vậy, vấn đề đặt ra ở đây là sử dụng các sản phẩm nhựa như thế nào để mang lại hiệu quả và quản lý rác thải nhựa ra sao để không gây tác hại đến môi trường và sức khỏe con người, chứ không phải tẩy chay hay loại bỏ hoàn toàn các sản phẩm từ nhựa. Đây cũng chính là nguyên nhân nghiên cứu lựa chọn túi nilon và đồ nhựa dùng một lần là vấn đề để tìm hiểu.

Việc sử dụng túi nilon, đồ nhựa dùng một lần rất phổ biến trong đời sống sinh hoạt hàng ngày của con người bởi sự tiện lợi, nhẹ nhàng, giá thành rẻ. Tại Việt Nam, gần 50% sản phẩm nhựa sản xuất ra phục vụ mục đích sử dụng một lần rồi thải bỏ [2]. Do vậy, sự phát thải chúng sau khi sử dụng đã và đang gây ra những tác động nghiêm trọng đến môi trường và sức khỏe con người. Hàng năm ước tính có khoảng 4 – 8 triệu tấn rác thải nhựa trôi vào các đại dương [4], [5]. Các nhà khoa học đã đưa ra dự báo, nếu tốc độ phát thải túi nilon và đồ nhựa vẫn gia tăng như hiện nay thì sẽ có nhiều nhựa hơn cá trên đại dương vào năm 2050 [4]. Theo thời gian, túi nilon và đồ nhựa dùng một lần có thể tồn tại từ 500 - 1000 năm [6], [7], chúng gần như không bị phân hủy sinh học trước ánh sáng mặt trời và vi sinh vật mà chỉ bị phân hủy thành các hạt bụi nhựa mịn gây ô nhiễm môi trường đất, nước, thôi nhiễm vào trong môi trường các chất độc hại có thể kể đến như carbon dioxide [8]. Việc tồn lưu của một lượng lớn túi nilon, đồ nhựa dùng một lần trong môi trường sẽ ảnh hưởng đến cảnh quan thiên nhiên, gây ra cái chết với nhiều loài động vật (đặc biệt là các động vật biển) [9], [10]. Đã có những minh chứng cho vấn đề này khi người ta tìm thấy những chiếc túi nilon trong bụng của các con rùa biển bị chết ngạt khi chúng tưởng lầm túi nilon, rác thải nhựa là thức ăn [8]. Bên cạnh đó, các chất độc hại có trong túi nilon, đồ nhựa dùng một lần (được làm từ nhựa tái chế, chi phí thấp) như: phẩm màu, chất hóa dẻo, chì, cadimi... cũng ảnh hưởng xấu tới sức khỏe con người trong quá trình sử dụng. Đặc biệt, việc sử dụng chúng để đựng thực phẩm, đồ ăn uống sẽ làm tăng mức độ ảnh hưởng đến sức khỏe con người, do hóa chất độc hại sẽ thôi nhiễm trực tiếp vào trong thức ăn và hấp thụ vào cơ thể con người khi sử dụng thực phẩm. Theo cơ quan Bảo vệ Môi trường Hoa Kỳ (EPA) ước tính rằng có khoảng 14,5 triệu hộp nhựa và bao bì thực phẩm đã được tạo ra mỗi năm (2018) [11] và có xu hướng ngày càng tăng cao. Vì vậy, việc nâng cao nhận thức của nhóm chủ các cửa hàng kinh doanh ăn uống về những tác hại của túi nilon và đồ nhựa dùng một lần có ý nghĩa quan trọng trong quản lý chất thải nhựa, bảo vệ môi trường và sức khỏe con người. Tuy nhiên những nghiên cứu về vấn đề này trên thế giới cũng như Việt Nam còn rất hạn chế, hầu như chỉ tập trung vào nghiên cứu về các sản phẩm nhựa dùng làm bao bì trong chuỗi cung ứng thực phẩm hoặc những tác động của các sản phẩm nhựa đến sức khỏe con người [12], [13].

Phường Tân Thịnh nằm ở khu vực phía Tây của thành phố Thái Nguyên. Nơi đây tập trung nhiều trường học (gồm: 5 trường đại học - cao đẳng, 3 trường mầm non, 1 trường tiểu học, 1 trường trung học cơ sở), gần 100 cơ quan, tổ chức, đơn vị, doanh nghiệp, 7 đơn vị quân đội, dân cư đông đúc (với 2779 hộ dân sống ở 12 tổ) [14], giao thông thuận tiện. Do đó hoạt động kinh doanh ăn uống trên địa bàn khá phát triển.

Với vấn đề đặt ra như trên, nghiên cứu đã tập trung đánh giá nhận thức của chủ các cửa hàng kinh doanh ăn uống về nguồn gốc, tác hại, thái độ, hành vi sử dụng, thải bỏ túi nilon và đồ nhựa dùng một lần, qua đó có những giải pháp phù hợp với địa phương trong quản lý các sản phẩm từ nhựa này một cách hiệu quả.

2. Đối tượng, phạm vi và phương pháp nghiên cứu

2.1. Đối tượng nghiên cứu

Nghiên cứu lựa chọn đối tượng là chủ các cửa hàng kinh doanh ăn uống trên địa bàn phường Tân Thịnh, thành phố Thái Nguyên để tìm hiểu và đánh giá nhận thức của họ về túi nilon và đồ nhựa dùng một lần. Trong đó tập trung vào các cửa hàng kinh doanh các mặt hàng phục vụ đồ ăn - uống có sẵn như: nhà hàng, quán ăn, quán nước.

2.2. Phạm vi nghiên cứu

Bài báo tập trung nghiên cứu trong phạm vi tổ 1, tổ 2 và tổ 6 của phường Tân Thịnh bởi đây là những tổ có sự tập trung đông đúc các cửa hàng, cơ sở kinh doanh đồ ăn, đồ uống trên địa bàn.

Nghiên cứu được tiến hành trước tháng 11/2021 khi tình hình dịch Covid 19 ở Thái Nguyên được kiểm soát tốt.

2.3. Phương pháp nghiên cứu

+ *Thu thập, phân tích và xử lý số liệu*: Nghiên cứu được tiến hành và xây dựng dựa trên nhiều tài liệu, số liệu khoa học khác nhau liên quan tới nội dung bao gồm: các nghiên cứu về tình hình sử dụng túi nilon và đồ nhựa dùng một lần trong hoạt động kinh doanh ăn uống trên thế giới và Việt Nam, các chính sách về rác thải nhựa của các quốc gia khác nhau trên thế giới cùng các số liệu thứ cấp thu thập từ ủy ban nhân dân phường Tân Thịnh, về điều kiện tự nhiên, kinh tế - xã hội, hoạt động kinh doanh, chính sách bảo vệ môi trường... Các tài liệu, số liệu trên sau khi thu thập sẽ được tổng hợp, phân tích và xử lý để sử dụng cho nghiên cứu.

+ *Phương pháp điều tra, khảo sát*: Nghiên cứu tiến hành khảo sát chủ các cửa hàng kinh doanh ăn uống trên địa bàn phường Tân Thịnh, thành phố Thái Nguyên. Phiếu điều tra được tiến hành ở 2 mức:

Mức 1: Đánh giá sơ bộ, được tiến hành trên phạm vi tất cả các cửa hàng kinh doanh ăn uống trong phạm vi nghiên cứu, cụ thể gồm 129 cửa hàng. Qua đó đánh giá về tình hình kinh doanh ăn uống trên địa bàn nghiên cứu cũng như hiện trạng sử dụng túi nilon và đồ nhựa dùng một lần ở các cửa hàng này.

Mức 2: Khảo sát chuyên sâu, tiến hành khảo sát 98 cửa hàng với bộ phiếu câu hỏi chuyên sâu để đánh giá nhận thức của chủ các cửa hàng kinh doanh ăn uống về túi nilon và đồ nhựa dùng một lần. Số lượng cửa hàng khảo sát được xác định theo công thức chọn mẫu của Slovin (1960) [15].

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2} \quad (1)$$

Trong đó:

n : Số lượng cửa hàng được khảo sát (98 cửa hàng)

N : Tổng số cửa hàng (129) cửa hàng

e : Sai số chấp nhận được. Lựa chọn $e = 5\%$ (độ tin cậy 95%).

Số cửa hàng điều tra ở 3 tổ nghiên cứu được lựa chọn ngẫu nhiên căn cứ vào số cửa hàng ở mỗi nhóm cửa hàng với tỷ lệ khảo sát là: $98/129 = 75,97\%$. Số lượng cửa hàng khảo sát được thể hiện trong bảng 1.

Bảng 1. Số cửa hàng điều tra

Nhóm cửa hàng	Tổ 1	Tổ 2	Tổ 6	Tổng	Số cửa hàng khảo sát
Xe đẩy đồ ăn, đồ uống	4	3	1	8	6
Quán ăn nhỏ	21	20	15	56	43
Nhà hàng lớn	2	3	8	13	10
Quán đồ uống, đồ ăn vặt	16	11	10	37	28
Quán giải khát vỉa hè	6	5	4	15	11
Tổng	49	42	38	49	98

3. Kết quả nghiên cứu và thảo luận

3.1. Tình hình sử dụng túi nilon và đồ nhựa dùng một lần tại các cơ sở kinh doanh ăn uống trên địa bàn phường Tân Thịnh

Phường Tân Thịnh là một trong những phường trung tâm của thành phố Thái Nguyên, giao thông đi lại thuận tiện. Hoạt động kinh doanh trên địa bàn phường tập trung chủ yếu ở các trục đường lớn, nhiều người đi lại (như: đường Quang Trung, đường Z115, đường Thống Nhất) và các địa điểm trung tâm gần các trường học, chợ - nơi tập trung đông đúc dân cư (như khu vực ngã tư Hoàng Gia (tổ 5, 6), khu vực ngã ba Điểm hẹn (tổ 2,3), khu vực gần các trường Đại học (tổ 1)) (Bảng 2). Các mặt hàng kinh doanh trên địa bàn phường khá đa dạng, phong phú bao gồm: quần áo, giày dép, tạp hóa, thuốc, mỹ phẩm, làm đẹp, thực phẩm, quán ăn, giải khát... Trong đó, số lượng các cửa hàng kinh doanh thực phẩm, ăn uống so với kinh doanh các mặt hàng khác chiếm tỷ lệ khoảng 20%, tập trung rất dày đặc ở một số địa điểm như: Ngã tư Hoàng Gia (tổ 5,6), khu vực gần các trường Đại học Thái Nguyên, Khoa Quốc tế, Đại học Khoa học, Đại học Kinh tế (tổ 1,2). Loại hình kinh doanh các dịch vụ ăn uống cũng rất đa dạng về mặt hàng cũng như quy mô cửa hàng.

Trong khuôn khổ phạm vi, nghiên cứu đã tiến hành phân loại cửa hàng kinh doanh ăn uống trên địa bàn phường Tân Thịnh thành các nhóm nhỏ, bao gồm:

Nhóm I: Xe đẩy đồ ăn - đồ uống (bán xôi, bánh bao, bánh mỳ, nước ép...).

Nhóm II: Quán ăn nhỏ (bánh cuốn, phở, cháo, xôi, bún chả,...).

Nhóm III: Nhà hàng - quán ăn lớn (phục vụ cả ngày) (lẩu, phở, gà, dê...).

Nhóm IV: Quán đồ uống - đồ ăn vặt (cà phê, trà chanh, sữa chua, trà sữa, kem, đồ ăn vặt...).

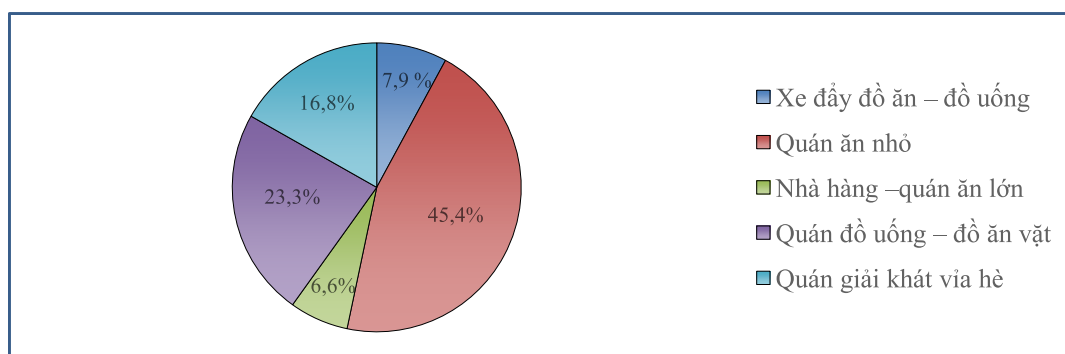
Nhóm V: Quán giải khát vỉa hè (bia, trà đá, nước mía...).

Tỷ lệ số lượng các cửa hàng kinh doanh thuộc từng nhóm ở các tổ trên địa bàn phường Tân Thịnh được thể hiện trong bảng 2, hình 1.

Bảng 2. Các nhóm cửa hàng kinh doanh ăn uống trên địa bàn phường Tân Thịnh

Nhóm	Số lượng cửa hàng thuộc các tổ dân phố												Tổng	Tỷ lệ (%)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		
I	4	3	1	3	2	1	0	0	0	0	1	3	18	7,9
II	21	20	7	12	7	15	4	3	2	5	4	3	103	45,4
III	2	3	0	0	2	8	0	0	0	0	0	0	15	6,6
IV	16	11	1	3	7	10	0	0	1	1	1	2	53	23,3
V	6	5	3	3	4	4	2	2	2	1	2	4	38	16,8
Tổng	49	42	12	21	22	38	6	5	5	7	8	12	227	100

(Nguồn: Kết quả khảo sát tháng 9/2021)

Hình 1. Biểu đồ tỷ lệ các nhóm cửa hàng kinh doanh ăn uống trên địa bàn phường Tân Thịnh

Qua bảng thống kê trên ta nhận thấy loại hình kinh doanh ăn uống trên địa bàn phường Tân Thịnh có tỷ lệ cao nhất là các quán ăn nhỏ (chiếm 45,6%), sau đó là quán đồ uống - đồ ăn vặt (chiếm 23,3%) và thấp nhất là quán ăn và nhà hàng lớn. Nguyên nhân của sự phân bố trên là do

phường Tân Thịnh tập trung nhiều trường học (5 trường Đại học - cao đẳng, 3 trường mầm non, 1 trường tiểu học và 1 trường cấp 2), cùng nhiều cơ quan, tổ chức, đơn vị doanh nghiệp... nên hoạt động thương mại, dịch vụ phát triển, lượng người di chuyển đông đúc.

Theo quan sát và phỏng vấn trực tiếp các cửa hàng ăn uống trên địa bàn phường Tân Thịnh cho thấy việc sử dụng túi nilon và đồ nhựa dùng một lần (như: hộp xốp, cốc nhựa, thìa nhựa, ống hút...) để đựng đồ ăn mang đi khá phổ biến, đặc biệt tập trung nhiều nhất ở các hàng đồ ăn sáng, xe đẩy ăn sáng, xe đẩy nước uống dễ mang đi (như: xôi, bánh mỳ, bánh bao, nước ép...), quán đồ uống, đồ ăn vặt (như: sữa chua, trà chanh, đồ ăn nhanh...).

Để đưa ra những đánh giá về tình hình sử dụng túi nilon và đồ nhựa dùng một lần trong kinh doanh ăn uống trên địa bàn phường Tân Thịnh, nghiên cứu đã tiến hành phỏng vấn sơ bộ ở 129 cửa hàng kinh doanh ăn uống thuộc 3 tổ có số cửa hàng ăn uống đông nhất trên địa bàn phường Tân Thịnh (tổ 1, tổ 2 và tổ 6) về mức độ sử dụng túi nilon - đồ nhựa dùng một lần và kết quả được thể hiện như bảng 3, hình 2.

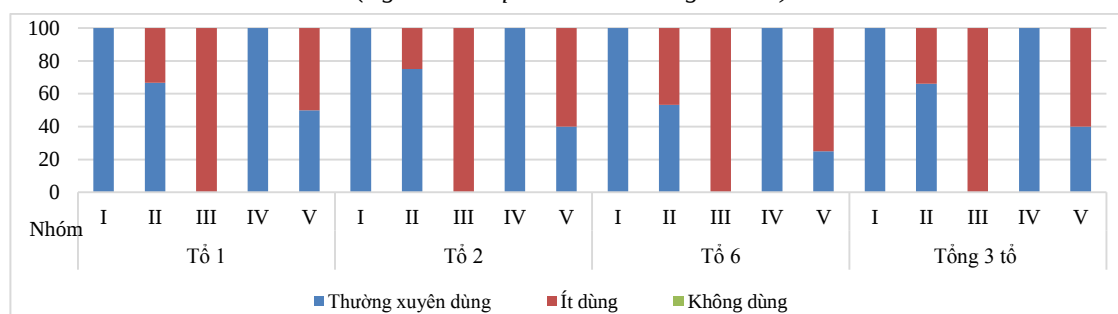
Bảng 3. Mức độ sử dụng túi nilon và đồ nhựa dùng một lần của các nhóm cửa hàng

Tổ	Nhóm cửa hàng	Số cửa hàng	Mức độ sử dụng (%)		
			Thường xuyên dùng	Ít dùng	Không dùng
Tổ 1	I	4	100	0	0
	II	21	66,7	33,3	0
	III	2	0	100	0
	IV	16	100	0	0
	V	6	50	50	0
Tổ 2	I	3	100	0	0
	II	20	75	25	0
	III	3	0	100	0
	IV	11	100	0	0
	V	5	40	60	0
Tổ 6	I	1	100	0	0
	II	15	53,3	46,7	0
	III	8	0	100	0
	IV	10	100	0	0
	V	4	25	75	0
Tổng	I	8	100	0	0
	II	56	66,1	33,9	0
	III	13	0	100	0
	IV	37	100	0	0
	V	15	40	60	0

Ghi chú: I: Xe đẩy đồ ăn – đồ uống
III: Nhà hàng – quán ăn lớn
V: Quán giải khát vỉa hè

II: Quán ăn nhỏ
IV: Quán đồ uống – đồ ăn vặt

(Nguồn: Kết quả khảo sát tháng 9/2021)

Hình 2. Biểu đồ mức độ sử dụng túi nilon và đồ nhựa dùng một lần của các nhóm cửa hàng

Các cửa hàng trên địa bàn phường Tân Thịnh có mức độ sử dụng túi nilon và đồ nhựa dùng một lần ở mức độ khá cao. Không có cửa hàng kinh doanh ăn uống nào của phường Tân Thịnh không sử dụng túi nilon hay đồ nhựa một lần để đựng đồ ăn thức uống. Trong đó 100% các quầy hàng xe đẩy đồ ăn, đồ uống (nhóm I) và các quầy hàng đồ uống, đồ ăn vặt (nhóm IV) có mức độ sử dụng túi nilon và đồ nhựa một lần ở mức độ thường xuyên. Nhóm sử dụng túi nilon và đồ dùng một lần ít nhất là nhóm các nhà hàng - quán ăn lớn (nhóm III) (100% cửa hàng ở cả 3 tổ đều đưa ý kiến họ ít sử dụng túi nilon và đồ nhựa để đựng đồ ăn mang đi) bởi vì các nhà hàng này chủ yếu phục vụ khách ăn tại chỗ, các túi nilon hay đồ nhựa dùng một lần thường chỉ sử dụng để đựng đồ ăn thừa mang về cho khách, nên số lượng này không nhiều. Kết quả cũng cho thấy ở các quán ăn nhỏ (nhóm II), mức độ “thường xuyên” sử dụng túi nilon hay đồ nhựa một lần (chiếm tỷ lệ 66,1%) thường tập trung chủ yếu ở các mặt hàng bán xôi, bánh bao bánh mỳ, cháo dinh dưỡng... còn 33,9% số cửa hàng của nhóm này “ít sử dụng” túi nilon và đồ nhựa dùng một lần thường là các quán bán phở, bán cháo lòng, bánh cuốn... do khách hàng lựa chọn các mặt hàng này mang đi cũng ít hơn. Còn đối với các quán giải khát vỉa hè, việc sử dụng túi nilon nhiều hay ít cũng tùy thuộc vào các mặt hàng họ kinh doanh. Qua quá trình khảo sát, kết quả cũng cho thấy trong nhóm quán giải khát vỉa hè (nhóm V) số cửa hàng “thường xuyên dùng” túi nilon và đồ nhựa dùng một lần cũng ở mức thấp hơn các nhóm còn lại (dưới 50%). Trong đó, các mặt hàng như trà đá, cà phê, bia hơi vỉa hè... thường ít sử dụng túi nilon hơn so với các mặt hàng như nước mía, trà tắc, nước dừa... Điều này cũng liên quan trực tiếp tới các sản phẩm để mang đi mà khách hàng lựa chọn.

3.2. Đánh giá nhận thức của các chủ cơ sở kinh doanh về túi nilon và đồ nhựa dùng một lần

3.2.1. Nhận thức về các sản phẩm nhựa

Nghiên cứu đánh giá hiểu biết của chủ các cửa hàng về túi nilon và đồ nhựa dùng một lần thông qua bộ phiếu câu hỏi với các nội dung nhận diện liên quan đến nguồn gốc của nhựa, phân biệt các loại nhựa, các quy định về rác thải nhựa và tác hại của túi nilon và đồ nhựa dùng một lần với mức độ nhận thức được thể hiện qua các mức độ khác nhau và kết quả được thể hiện trong bảng 4.

Bảng 4. Nhận thức về các sản phẩm nhựa

(Đơn vị: %)

Nội dung nhận diện	Mức hiểu biết về sản phẩm nhựa		
	Không biết	Có nghe đến	Biết rõ
- Nguồn gốc của nhựa	69,4	23,5	7,1
- Phân biệt các loại nhựa theo tiêu chuẩn quốc tế	66,3	33,7	0
- Các quy định liên quan đến rác thải nhựa	59,2	40,8	0
- Tác hại của túi nilon và đồ nhựa dùng một lần	0	77,6	22,4

(Nguồn: Kết quả khảo sát tháng 9/2021)

Kết quả nghiên cứu cho thấy 100% các chủ cửa hàng đã biết những tác hại của túi nilon và đồ nhựa dùng một lần ở mức độ khác nhau (cụ thể có 77,6% chủ cửa hàng liệt kê ra được từ 1-2 tác hại và 22,4% số chủ cửa hàng liệt kê ra được từ 3 tác hại trở lên).

Tuy nhiên, những hiểu biết chuyên sâu về sản phẩm nhựa của các chủ cửa hàng vẫn còn hạn chế. Hầu như mọi người được phỏng vấn đều không hiểu rõ về nguồn gốc của các sản phẩm nhựa (từ dầu mỏ), cách phân biệt các loại nhựa theo tiêu chuẩn quốc tế (với 7 loại nhựa) và các quy định liên quan đến rác thải nhựa (như những quy định liên quan đến rác thải nhựa như chỉ thị 33/CT-TTG của thủ tướng chính phủ ngày 20 tháng 8 năm 2020 về tăng cường quản lý, tái sử dụng, tái chế, xử lý và giảm thiểu chất thải nhựa; quyết định 1746/QĐ-TTG ngày 4 tháng 12 năm 2019 của thủ tướng chính phủ về việc ban hành kế hoạch hành động quốc gia về quản lý rác thải nhựa đại dương đến năm 2030; chỉ thị về tăng cường quản lý, tái sử dụng, tái chế và giảm thiểu chất thải nhựa trên địa bàn tỉnh Thái Nguyên). Nguyên nhân của vấn đề này là do sự quan tâm của mọi người chủ yếu tập trung vào những tác hại mà các sản phẩm nhựa mang lại, còn

những kiến thức khác về nhựa ít được quan tâm nên sự tiếp cận chủ động và thu nhận các thông tin này cũng ít hơn. Tuy nhiên, sự hiểu biết rõ về các kiến thức đó lại có ý nghĩa khá quan trọng bởi nó sẽ giúp mọi người có cái nhìn đúng đắn về các sản phẩm nhựa (như biết được những sản phẩm nhựa nào nên dùng và không nên dùng, loại nhựa nào có thể tái chế, tái sử dụng...).

3.2.2. Nhận thức tác hại của túi nilon và đồ nhựa dùng một lần

Nghiên cứu tiếp tục tập trung đi sâu vào đánh giá nhận thức của chủ các cơ sở kinh doanh ăn uống về tác hại của túi nilon và đồ nhựa một lần dựa trên những tác động có hại của chúng đến các khía cạnh sau: ảnh hưởng đến hệ sinh thái biển, gây ô nhiễm môi trường, ảnh hưởng đến sức khỏe con người, ảnh hưởng đến sinh trưởng của cây trồng, ảnh hưởng đến cảnh quan môi trường, suy giảm nguồn tài nguyên (do có khoảng 5% dầu mỏ trên thế giới được sử dụng để tạo ra các sản phẩm nhựa nhưng chỉ có 9% được tái chế [6], [8]). Mức độ tác động được thể hiện thông qua sự cho điểm từ 0 đến 4 (trong đó: 0 (không ảnh hưởng), 1 (ít ảnh hưởng), 2 (bình thường), 3 (nghiêm trọng), 4 (rất nghiêm trọng)). Kết quả nghiên cứu được thể hiện qua bảng 5, hình 3.

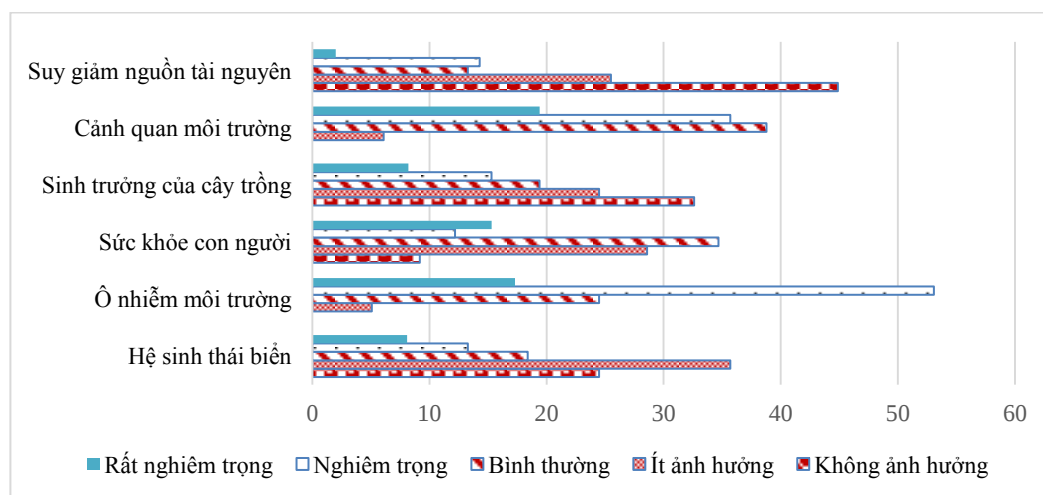
Bảng 5. Đánh giá của các chủ cửa hàng về tác hại của túi nilon và đồ nhựa dùng một lần

(Đơn vị: %)

Tác động	Mức độ tác động				
	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)
Hệ sinh thái biển	24,5	35,7	18,4	13,3	8,1
Ô nhiễm môi trường	0	5,1	24,5	53,1	17,3
Sức khỏe con người	9,2	28,6	34,7	12,2	15,3
Sinh trưởng của cây trồng	32,6	24,5	19,4	15,3	8,2
Cảnh quan môi trường	0	6,1	38,8	35,7	19,4
Suy giảm nguồn tài nguyên	44,9	25,5	13,3	14,3	2,0

Ghi chú: (0): Không ảnh hưởng (3): Nghiêm trọng
(1): Ít ảnh hưởng (4): Rất nghiêm trọng
(2): Bình thường

(Nguồn: Kết quả khảo sát 9/2021)

Hình 3. Biểu đồ đánh giá của các chủ cửa hàng về tác hại của túi nilon và đồ nhựa dùng một lần

Kết quả nghiên cứu cho thấy, tất cả chủ các cửa hàng kinh doanh ăn uống trên địa bàn phường Tân Thịnh đã có những hiểu biết về tác hại của túi nilon và đồ nhựa dùng một lần ở mức độ khác nhau. Trong đó, những hiểu biết về tác hại gây ô nhiễm môi trường, ảnh hưởng đến cảnh quan môi trường có tỷ lệ cao (với 70,4% chủ cửa hàng cho rằng chúng gây ô nhiễm môi trường và 55,1% chủ cửa hàng cho rằng chúng gây ảnh hưởng đến cảnh quan môi trường từ mức “nghiêm trọng” trở lên).

Những ảnh hưởng đến suy giảm nguồn tài nguyên, sinh trưởng của cây trồng hay hệ sinh thái biển được nhận diện ít hơn (với tỷ lệ số chủ cửa hàng biết và hiểu về những tác động này ở mức độ thấp, cụ thể: 60,2% cho rằng không hoặc ít ảnh hưởng đến hệ sinh thái biển, 70,4% cho rằng không hoặc ít ảnh hưởng đến suy giảm nguồn tài nguyên, 57,1% cho rằng không hoặc ít ảnh hưởng đến sinh trưởng của cây trồng). Nguyên nhân của vấn đề này là do những tác hại nêu trên là những tác hại không hoặc ít gặp trong đời sống hàng ngày. Thông tin đến được với người dân thường qua các kênh như: ti vi, mạng Internet... Trong khi đó, các thông tin này được thu nhận thụ động, người dân ít khi chủ động tìm kiếm. Do vậy những hiểu biết về các vấn đề này ở mức còn hạn chế.

Trong đánh giá về ảnh hưởng đến sức khỏe con người, các chủ cửa hàng cũng đưa ra nhiều ý kiến khác nhau. Trong đó, 34,7% cho rằng ảnh hưởng ở mức bình thường, 37,8% cho rằng không và ít ảnh hưởng, 27,5% cho rằng ảnh hưởng ở mức nghiêm trọng trở lên. Qua phỏng vấn, nghiên cứu cũng cho thấy, các chủ cửa hàng cho rằng việc đựng thực phẩm bằng túi nilon hay đồ nhựa một lần chỉ ảnh hưởng nếu ở nhiệt độ cao (thực phẩm nóng), còn nếu ở nhiệt độ bình thường hoặc đồ uống lạnh thì sẽ không hoặc ít ảnh hưởng đến sức khỏe con người.

3.2.3. Thái độ, hành vi giảm thiểu rác thải từ túi nilon và đồ nhựa dùng một lần

Nghiên cứu tiến hành đánh giá thái độ, hành vi của chủ các cửa hàng kinh doanh ăn uống trên địa bàn phường Tân Thịnh đối với giảm thiểu rác thải từ túi nilon và đồ nhựa dùng một lần qua các nội dung được đưa ra trong bảng 6.

Bảng 6. Thái độ, hành vi giảm thiểu rác thải từ túi nilon và đồ nhựa dùng một lần

(Đơn vị: %)

Thái độ, hành vi	Thái độ đối với giảm thiểu rác thải từ túi nilon		
	Chưa từng	Thỉnh thoảng	Thường xuyên
- Tìm kiếm các sản phẩm thay thế túi nilon và đồ nhựa dùng một lần	57,1	30,6	12,2
- Chủ động tìm hiểu về cách tái chế, tái sử dụng rác thải nhựa	55,1	31,6	13,3
- Phân loại túi nilon và rác thải nhựa	28,6	44,9	26,5
- Sử dụng các sản phẩm thân thiện với môi trường	63,3	26,5	10,2
- Áp dụng chính sách của cửa hàng nhằm khuyến khích người tiêu dùng hạn chế sử dụng các sản phẩm từ nhựa	87,8	5,1	7,1

(Nguồn: Kết quả khảo sát tháng 9/2021)

Từ bảng số liệu trên ta nhận thấy, thái độ đối với giảm thiểu túi nilon và đồ nhựa dùng một lần của các chủ cửa hàng vẫn còn ở mức độ thấp. Thể hiện thông qua việc tìm kiếm các sản phẩm thay thế túi nilon - đồ nhựa dùng một lần, chủ động tìm hiểu về cách tái chế, tái sử dụng rác thải nhựa vẫn còn ở mức độ thấp (dưới 50%). Khi tiến hành khảo sát, nghiên cứu cũng nhận thấy, tỷ lệ các chủ cửa hàng quan tâm đến việc tìm kiếm sản phẩm thay thế (42,8% đã từng tìm kiếm) hay tìm hiểu cách tái chế, tái sử dụng rác thải nhựa (44,9% đã từng tìm hiểu) chủ yếu là chủ các quán cơm văn phòng, quán trà sữa, trà chanh, đồ ăn vặt... bởi họ muốn thông qua việc sử dụng các sản phẩm thân thiện với môi trường có thể làm tăng số lượng khách hàng vì theo những chủ quán này thì khách hàng hiện nay cũng khá quan tâm đến chất thải nhựa và sự ảnh hưởng của nó đến môi trường, sức khỏe.

Tuy nhiên, từ thái độ quan tâm đến hành vi thực hiện còn gặp nhiều khó khăn. Tỷ lệ các cửa hàng sử dụng các sản phẩm thân thiện với môi trường (36,7% cửa hàng đã từng sử dụng) và các cửa hàng áp dụng các chính sách khuyến khích khách hàng hạn chế sử dụng túi nilon và đồ nhựa một lần (12,2% đã từng áp dụng) ở mức độ thấp hơn nhiều so với thái độ quan tâm như phân tích trên.

Các sản phẩm thân thiện với môi trường được các cửa hàng sử dụng chủ yếu là túi giấy (đựng các sản phẩm khô ở một số quán bánh mì, bánh sắn, quẩy, pizza...), cốc giấy, ống hút giấy (ở một số quán kem, trà sữa...), hộp cơm inox (tại các quán cơm văn phòng)... Tỷ lệ các cửa hàng sử dụng cũng thấp do có nhiều bất cập khi sử dụng. Ví dụ như, túi giấy không thuận tiện trong

vận chuyển bởi chúng không có quai, chỉ đựng các đồ khô, các loại túi tự hủy sinh học, túi giấy có quai, cốc giấy, ống hút giấy giá thành lại cao nên chi phí sẽ tăng khi sử dụng; và nếu dùng lâu thì ống hút giấy, cốc giấy sẽ bị mềm và mủn...

Tỷ lệ các cửa hàng áp dụng các chính sách nhằm khuyến khích người tiêu dùng hạn chế sử dụng các sản phẩm từ nhựa ở mức thấp nhất (chỉ có 12,2% cửa hàng đã từng áp dụng từ mức thỉnh thoảng trở lên). Hình thức cũng đơn giản, chủ yếu tập trung ở các quán bán phở, xôi, cháo, chè... như cho thêm một chút đồ nếu khách mang theo cạp lồng, đồ đựng. Nhưng hình thức này cũng không được chủ các cửa hàng đưa vào như một chính sách hay quy định của cửa hàng để triển khai rộng rãi với khách mà chỉ đơn giản là thực hiện như một thói quen. Bên cạnh đó, nắm bắt được tâm lý một bộ phận khách mua hàng (thường là cán bộ thuộc các trường đại học, cán bộ văn phòng ở lại trưa tại cơ quan) có tâm lý lo sợ về việc sử dụng các sản phẩm nhựa dùng một lần để đựng đồ ăn, chủ một số quán ăn văn phòng đã áp dụng dịch vụ vận chuyển cơm hộp (sử dụng các hộp cơm inox có thể tái sử dụng nhiều lần) đến tận nơi theo yêu cầu của khách hàng và sau đó các hộp cơm này sẽ được thu hồi sau khi khách hàng sử dụng. Tuy nhiên, chính sách này chỉ áp dụng nếu khách hàng lấy với số lượng nhiều hoặc các khách hàng tập trung ở một khu vực nhất định (như trường học, ký túc xá...) còn lại không áp dụng với các khách lẻ, không tập trung vì còn liên quan đến việc thu hồi hộp đựng sau khi khách hàng sử dụng. Cùng với đó, dịch Covid 19 xuất hiện và bùng phát từ những năm 2020 cũng làm cho việc vận dụng chính sách này gặp khó khăn hơn khi khách hàng từ chối sử dụng các đồ tái sử dụng nhiều lần vì lo sợ sự lây lan của dịch bệnh. Nhìn chung, các chính sách mà các cửa hàng áp dụng nhằm giảm thiểu túi nilon và đồ nhựa dùng một lần còn đơn giản, chưa có tính hệ thống và còn gặp nhiều khó khăn khi áp dụng do phụ thuộc nhiều vào tâm lý cũng như sự quyết định của khách mua hàng.

Từ các phân tích trên có thể thấy chủ các cửa hàng kinh doanh ăn uống trên địa bàn phường Tân Thịnh bước đầu đã có sự quan tâm đến rác thải từ nhựa (đặc biệt là túi nilon và đồ nhựa dùng một lần). Tuy nhiên, từ thái độ quan tâm đến việc thực hiện thay đổi hành vi còn gặp nhiều khó khăn.

3.4. Một số giải pháp nâng cao nhận thức về túi nilon và đồ nhựa dùng một lần

- Tuyên truyền các kiến thức về nhựa (nguồn gốc, cách phân biệt các loại nhựa, các quy định và tác hại của rác thải nhựa) đến chủ các cửa hàng kinh doanh ăn uống cũng như cộng đồng dân cư khu vực nghiên cứu. Bởi quyết định và sự lựa chọn của người mua hàng cũng đóng góp một phần rất quan trọng đến sự thay đổi hành vi của người bán hàng.

- Thiết kế, xây dựng bộ tài liệu về chất thải nhựa dễ hiểu và dễ tiếp cận với cộng đồng dân cư làm căn cứ tài liệu khi tuyên truyền đến mọi người. Hoạt động tuyên truyền có thể được tổ chức trong các buổi họp tổ dân phố, buổi họp phụ nữ...

- Đề xuất một số mô hình kinh doanh “nói không với túi nilon và đồ nhựa dùng một lần” như: các chính sách tích điểm, đổi quà khi khách hàng mang theo đồ đựng; lên kế hoạch quảng bá về các chính sách khuyến khích khách hàng sử dụng sản phẩm thân thiện môi trường (ống hút giấy, ống hút cỏ...), đồ dùng cá nhân, cung cấp đồ đựng có thể tái sử dụng ở lần mua đầu tiên và có chính sách giảm giá sản phẩm hoặc những đãi ngộ đặc biệt khi khách hàng nhớ mang theo đồ đựng của cửa hàng... nhằm tạo điểm nhấn cho cửa hàng, thu hút khách tiêu dùng, vừa bảo vệ môi trường, sức khỏe con người vừa tăng doanh thu lợi nhuận cho cửa hàng. Có thể bước đầu các mô hình này sẽ gặp khó khăn bởi chi phí đầu tư cũng cao hơn và để duy trì cũng cần sự nỗ lực rất lớn trong công tác quảng bá, khuyến khích khách hàng sử dụng. Nhưng trên thực tế đã có khá nhiều mô hình kinh doanh như vậy đã thành công (như quán cà phê All Day coffee – số 37 Quang Trung - Hoàn Kiếm; Maison Marou Hanoi – 91 Thợ Nhuộm – Hà Nội) và đang trở thành xu hướng ở nhiều quốc gia trên thế giới trong đó có Việt Nam [16], [17]. Và trong tương lai khi các quy định liên quan đến sử dụng túi nilon và đồ nhựa một lần bị thắt chặt hơn thì những khó khăn, thách thức sẽ thành cơ hội để các cửa hàng sớm chuyển đổi mô hình đạt được thành công.

4. Kết luận

Chủ các cửa hàng kinh doanh ăn uống trên địa bàn phường Tân Thịnh đã có sự quan tâm và nhận thức cơ bản về túi nilon và đồ nhựa dùng một lần. Sự quan tâm và nhận thức của chủ các cửa hàng tập trung nhiều và có hiểu biết khá tốt về tác hại do túi nilon và đồ nhựa dùng một lần mang lại, còn các kiến thức về nguồn gốc, phân biệt các loại nhựa cũng như các chính sách về rác thải nhựa vẫn còn hạn chế. Kết quả nghiên cứu cũng chỉ ra rằng từ thái độ quan tâm đến sự thay đổi hành vi giảm thiểu sử dụng túi nilon và đồ nhựa dùng một lần còn gặp nhiều khó khăn bởi chi phí khi thay thế các sản phẩm túi nilon và đồ nhựa bằng các sản phẩm thân thiện môi trường có chi phí cao hơn và còn liên quan sự lựa chọn và quyết định của khách hàng. Các giải pháp mà nghiên cứu đưa ra phù hợp, gắn với thực tiễn của địa phương và là tiền đề cho các nghiên cứu tiếp theo.

TÀI LIỆU THAM KHẢO/ REFERENCES

- [1] J. R. Jambeck *et al.*, "Plastic waste inputs from land into the ocean," *Science*, no. 347, pp. 768-771, 2015.
- [2] T. A. Duong *et al.* (IUCN), *Microplastic pollution: a case study in Vietnam and international experience*, Transport Publishing House company limited (in Vietnamese), 2021.
- [3] T. H. Tran, *Research and survey the current status of plastic waste in Vietnam*, Plastic SmartCities Proposal (in Vietnamese), WWF, 2015.
- [4] A. Woldemar, "Plastics recycling worldwide: current overview and desirable changes," *Field Actions Science Reports, The journal of field actions*, Special Issue, pp. 12-21, 2019.
- [5] N. Jenkin, *Beyond the Horizon: Consumer and restaurant/hospitality industry approaches to tackling marine plastic debris*, Technical Report, 2017.
- [6] E. S. Stevens, *Green Plastics: An introduction to the new science of biodegradable plastics*, Princeton University Press, 2002.
- [7] United Nations Environment Programme (UNEP), *Plastic bag ban in Kenya proposed as part of a new waste strategy*, UNEP press, 2005.
- [8] J. Abdul *et al.*, "Using Plastic Bags and Its Damaging Impact on Environment and Agriculture: An alternative Proposal," *International Journal of learning and Development*, vol 3, no. 4, pp. 1-14, 2013.
- [9] M. C. Flores, "Plastic materials and environmental externalities: Structural causes and corrective policy," *Lethbridge Undergraduate Research Journal*, vol. 3, no. 2, pp. 1-6, 2008.
- [10] B. M. Macur and Z. J. Pudlowski, "Plastic bags - a hazard for the environment and a challenge for contemporary engineering educators," *World Transactions on Engineering and Technology Education*, vol. 7, no. 2, pp. 122-126, 2009.
- [11] W. M. Morgana *et al.*, "Plastic Food Packaging: Perceptions and Attitudes of Portuguese Consumers about Environmental Impact and Recycling," *Sustainability 2021*, vol. 13, no. 17, pp. 1-20, 2021.
- [12] N. Lindani *et al.*, "An Overview of plastic waste generation and management in food packaging industries," *Recycling*, vol. 6, no. 12, pp. 1-25, 2021.
- [13] P. Jindrick *et al.*, "Plastic waste poisoning food and threatening communities in Africa, Asia, Central and Eastern Europe and Latin America," *International Pollutants Elimination Network (IPEN)*, June 2021.
- [14] People's Committee of Tan Thinh Ward, *Report on implementation of socio-economic development tasks in 2020 and directions and tasks of socio-economic development in 2021*, Thai Nguyen, 2020.
- [15] T. K. T. Tran, *Sociological investigation method*. National Economics University Publishing house (NEUPH), Ha Noi, 2012.
- [16] N. Tram, "Trend of green business model promoting environmental protection," 2020. [Online]. Available: <https://baotainguyenmoitruong.vn/xu-huong-quan-kinh-doanh-mo-hinh-xanh-thuc-day-viec-bao-ve-moi-truong-310067.html>. [Accessed November 30, 2021].
- [17] T. Chinh, "Hanoi restaurants remove plastic straws, say no to plastic bags," 2019. [Online]. Available: <https://baotainguyenmoitruong.vn/quan-xa-ha-noi-bo-ong-hut-nhua-noi-khong-voi-tui-ni-long-294380.html>. [Accessed November 30, 2021].